

Список використаних джерел

1. Марценюк М. М. Міжнародні стандарти якості [Електронний ресурс] / М. М. Марценюк, і. В. Гвоздецька // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2014. – №3 (2). – С.154–156. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3\(2\)_35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3(2)_35).
2. Боднар О. В. Стандартизація і сертифікація як методи забезпечення якості продукції [Електронний ресурс] / О. В. Боднар // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2013. – Вип.181 (1). – С.138–144. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2013_181\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2013_181(1)_26).
3. Пазізіна С., Пазізіна К. Гармонізація українських стандартів якості з європейськими як механізм підвищення конкурентоспроможності продукції агропромислового комплексу [Електронний ресурс] / С. Пазізіна, К. Пазізіна // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2014. – Вип.19 (1). – С.108–114. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19\(1\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19(1)_16).
4. Чернелевський Л. М. Особливості і перспективи впровадження міжнародних стандартів якості на підприємствах переробної промисловості [Електронний ресурс] / Л. М. Чернелевський, Н. В. Кудренко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2014. – Т.20, №4. – С.30–37. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2014_20_4_4.
5. Краші підприємства України 2006–2007. – К., 2007.
6. Якість в Україні – шлях до відродження, шлях в Європу. Матеріали 7–го Міжнародного Форуму «Дні якості в Києві'98». – К.: Українська асоціація якості, Міжгалузевий центр якості «ПРИРОСТ», 1999.
7. Созвездие качества 2001. Сборник докладов участников проекта. – К.: Украинская ассоциация качества, МЦ «ПРИРОСТ», 2001.
8. Краші підприємства України 2008. – К., 2008.
9. Матеріали 8–го Міжнародного Форуму «Дні якості в Києві'99». – К.: Українська асоціація якості, Міжгалузевий центр якості «ПРИРОСТ», 1999.
10. УАЯ. Соціальний звіт за 18 років. – К., 2007.

References

1. Marcenjuk M. M. Mizhnarodni standarty jakosti [Elektronnyj resurs] / M. M. Marcenjuk, i. V. Gvozdec'ka // Visnyk Hmel'nyts'kogo nacional'nogo universytetu. Ekonomichni nauky. – 2014. – №3 (2). – S.154–156. – Rezhym dostupu: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3\(2\)_35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3(2)_35).
2. Bodnar O. V. Standartyzacija i sertyfikacija jak metody zabezpechennja jakosti produkcii [Elektronnyj resurs] / O. V. Bodnar // Naukovyj visnyk Nacional'nogo universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukraїny. Ser.: Ekonomika, agrarnyj menedzhment, biznes. – 2013. – Vyp.181 (1). – S.138–144. – Rezhym dostupu: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2013_181\(1\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2013_181(1)_26).
3. Pazizina S., Pazizina K. Garmonizacija ukrai'ns'kyh standartiv jakosti z jevropejs'kymy jak mehanizm pidvyshhennja konkurentospromozhnosti produkcii' agropromyslovogo kompleksu [Elektronnyj resurs] / S. Pazizina, K. Pazizina // Ukraїns'ka nauka: mynule, suchasne, majbutnje. – 2014. – Vyp.19 (1). – S.108–114. – Rezhym dostupu: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19\(1\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19(1)_16).
4. Chernelevs'kyj L. M. Osoblyvosti i perspektvyv vprovadzhennja mizhnarodnyh standartiv jakosti na pidpryjemstvah pererobnoi' promyslovosti [Elektronnyj resurs] / L. M. Chernelevs'kyj, N. V. Kudrenko // Naukovi pracj Nacional'nogo universytetu harchovyh tehnologij. – 2014. – T.20, №4. – S.30–37. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnukht_2014_20_4_4.
5. Krashhi pidpryjemstva Ukraїny 2006–2007. – К., 2007.
6. Jakist' v Ukraїni – shljah do vidrodzhennja, shljah v Jevropu. Materialy 7–go Mizhnarodnogo Forumu «Dni jakosti v Kyjevi'98». – К.: Ukraїns'ka asociacija jakosti, Mizhgaluzevyj centr jakosti «PRYROST», 1999.
7. Sozvezdye kachestva 2001. Sbornyk dokladov uchastnykov proekta. – К.: Ukraynskaja assocyacija kachestva, MC «PRYROST», 2001.
8. Krashhi pidpryjemstva Ukraїny 2008. – К., 2008.
9. Materialy 8–go Mizhnarodnogo Forumu «Dni jakosti v Kyjevi'99». – К.: Ukraїns'ka asociacija jakosti, Mizhgaluzevyj centr jakosti «PRYROST», 1999.
10. UAJa. Social'nyj zvit za 18 rokov. – К., 2007.

Pulja I., Senior Researcher, National Museum of History of Ukraine (Ukraine, Kyiv), irapulya1@gmail.com

International standards evaluation of quality (the 20–th anniversary of the Ukrainian national competition of Quality)

The article deals with definitions, principles and scope of application of international standards of series ISO. This publication also contains a history of the ISO, Ukrainian Association of Quality and determines the features of the standard.

Keywords: standard of quality, standardization, management system by quality, certification, quality of production, Ukrainian Association of Quality.

Пуля І., старший науковий співробітник, Національний музей історії України (Україна, Київ), irapulya1@gmail.com

Международные стандарты оценивания качества (к 20–й годовщине Украинского национального конкурса качества)

Рассмотрены обозначения, основные принципы и сфера применения международных стандартов серии ISO. Данная публикация также имеет историю создания ISO, Украинской ассоциации качества и обозначает функции этого стандарта.

Ключевые слова: стандарт качества, стандартизация, система менеджмента качеством, сертификация, качество продукции, Украинская ассоциация качества.

***

УДК 94(477)*94(437.1/2)

Корсак Р. В.,

доктор історичних наук, доцент кафедри туристичної інфраструктури і сервісу, факультет «Туризму», Ужгородський національний університет (Україна, Ужгород), korsakr@inbox.ru

РЕФОРМИ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ У ПРАВОВІЙ, ЕКОНОМІЧНІЙ І ФІНАНСОВІЙ СФЕРАХ: ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розглядається демократичний розвиток та соціально-економічні реформи, які здійснив чеський Уряд наприкінці ХХ початку ХХІ ст. Така трансформація чеського суспільства забезпечила швидку інтеграцію країни в європейську спільноту. Дослідження теми стало можливим завдяки використанню засаднонаукових методів пізнання: аналізу, синтезу, системності, узагальнення, конкретності, історизму та діалектичного методу. У науковому доробку віддано перевагу історичним методам дослідження: історико-генетичному, історико-порівняльному, історико-синтетичному, історико-діахронному, емпіричному аналізу тощо.

Ключові слова: демократія, Чеська Республіка, Україна, реформи, інтеграція, експорт, інвестиції.

Події які відбуваються в Україні з кінця 2013 р. свідчать про бажання українського суспільства інтегруватись в європейську спільноту. Одним із адвокатів захисту цих прагнень України, завжди була Чеська Республіка. Досвід європеїзації який здійснила Чехія у різних сферах чеського суспільства протягом 1993–2003 рр., у тому числі й правовій, економічній і фінансовій сферах, сьогодні може з успіхом бути врахований українським Урядом для ефективно побудови стандартів європейської демократії та інтеграції в Європейський Союз.

І. Правова сфера:

1. Реформування виборчого законодавства по виборах до парламенту країни. У Чехії діє двопалатний парламент, а вибори депутатів проводяться за пропорційною системою по відкритих партійних списках. Це дало змогу досить швидко політично структурувати суспільство, підвищити відповідальність партій за реформування країни, ідеологізувало партійні програми та наблизило депутатів (і без мажоритарних округів) до місцевих громад та регіонів, які висуваються до партійних

виборчих списків первинними партійними осередками де періодично і звітують про свою роботу. Прозорість виборчого процесу та політичні традиції у Чехії унеможливають фальсифікацію результатів виборів, а загальнодержавні підсумки голосування підраховуються Головним державним статистичним управлінням – як єдиним державним уповноваженим органом у цій сфері. За задумом, такий порядок виводить фахівців статистики поза партійного впливу. Формування Центральної виборчої комісії за українською моделлю, тобто за партійним квотним принципом заздалегідь створює умови для партійних уподобань та відстоювання інтересів певних політичних сил [1, с. 123–126].

2. Використання у діяльності Державної служби фінансового моніторингу України чеського досвіду здійснення антикорупційних заходів, боротьби з незаконним обігом та відмиванням коштів отриманих злочинним шляхом. На виконання циркулярного листа МЗС України №103/21–020–114 від 18 лютого 2003 р. Посольством України у ЧР та Торговельно–економічною місією у його складі було налагоджено належні робочі контакти та встановлено співпрацю з Фінансово–аналітичним управлінням (ФАУ) Міністерства фінансів ЧР – провідним державним органом у цій країні, який координує і безпосередньо здійснює заходи з боротьби з відмиванням коштів. Було проаналізовано відповідну законодавчу базу Чехії з цього питання. Робота в Чехії у цьому напрямку проводиться відповідно до Закону ЧР №61 від 15 лютого 1996 року. У цьому зв'язку заслуговує на увагу співпраця між міністерствами фінансів і внутрішніх справ Чехії яка врегульовує порядок взаємодії між ними у цій сфері за допомогою міжвідомчої угоди. Причому, основні функції тут виконує саме ФАУ. Дана робота проводилася для відвернення заходів проти України які планувала здійснити Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів та з метою покращення іміджу України у цій сфері. Вона знайшла своє продовження у запропонованій чеською стороною допомозі по передачі досвіду та підтримці України у співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, фінансовими розвідками інших країн, а також у Егмонтській групі, членом якої ЧР є з 1996 року. Внаслідок проведеної роботи у листопаді 2004 р. був підписаний Меморандум про взаємопорозуміння між Державним департаментом фінансового моніторингу України та Фінансово–аналітичним управлінням Чеської Республіки. Роботу з цих питань треба продовжувати і надалі [5, с. 4–6].

II. Економічна і фінансова сфера:

1. З метою гармонізації фіскальної та монетарної політики у 2000 р. було розпочато співробітництво Міністерства фінансів і Національного банку Чехії. У 2002 р. після проведення заходів з приватизації провідних держпідприємств Тансгаз та Юніпетрол, виручені майже 4 млрд. дол. США спричинили різке посилення чеської крони на 20% (з 40 до 32 крон). З метою уникнення негативного впливу на експортерів продукції від розбалансування фінринку, Мінфін та Національний банк Чехії підписали Угоду про ринок фінансів, з тим щоб «зв'язати» приватизаційні кошти від попадання на фінансовий ринок та забезпечити інші заходи для досягнення необхідних макроекономічних показників. Даний досвід є важливим у період курсових коливань та

кредитних запозичень України у міжнародних фінансових організаціях [3, с. 46–52].

2. Створення системи державного страхового гарантування експорту продукції. Чеська сторона на експертному рівні підтримувала роботу яка проводилася в Україні у напрямку створення системи державного страхування експорту. В свою чергу, в Україні були прийняті відповідні урядові рішення, зокрема розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2001 р. №498–р. На прохання української сторони Експортно–гарантійній страховій компанії ЧР (ЕГАП) був переданий проект Закону України «Про державну підтримку страхування та кредитування експорту» для проведення останнього експертних оцінок (Доручення Мінекономіки України від 04.04.2003 р. №29–41/290). Чеське відомство, поряд з експертними оцінками та пропозиціями до законопроекту, запропонувало свою допомогу з метою обміну теоретичним та практичним досвідом при створенні нової української інституції, аналогічної з інституціями країн Центральної та Східної Європи. Генеральний директор компанії ЕГАП П. Парізек, запропонував Україні долучитися до засідань т.зв. «Празького клубу». Хоча клуб називається «Празьким», штаб–квартира знаходиться у Парижі, де регулярно, двічі на рік, зустрічаються представники європейських кредитних компаній, і як виконуючий функції виборного голови Празького клубу у той період, надіслав запрошення українській стороні на чергове засідання 25–28 травня 2004 р., що відбулося у м. Мінськ (Білорусія). Однак, українська сторона не скористалася цим запрошенням. Слід зазначити, що на той час з використанням центральноєвропейського досвіду уже були створені білоруська «Белексімгарант», казахська «Державна корпорація експортних кредитів та інвестицій», а також у Росії схвалена державна Концепція з цього питання. На жаль, Україна не використала надану їй можливість і до цього часу не створила системи державного гарантування експорту. На протязі майже 10 років Верховна Рада України так і не розглянула законопроекти з цього питання. Останній варіант проекту Закону України «Про експортне страхування та кредитування» був зареєстрований у Верховній Раді від 3.03.2009 р. №4145 [5, с. 10–14].

3. Створення державних органів та фондів, затвердження державних програм для проведення євроінтеграційних реформ та співпраці з фондами підтримки Європейського Союзу. Зокрема, Європейський Союз здійснював координацію допомоги у сфері економічної та соціальної взаємодії, пов'язаної з використанням структурних фондів ЄС. Координація була пов'язана з підготовкою використання структурних фондів урядом ЧР, Когезійного фонду та стосувалася програм «ФАРЕ» (Phare) у сфері регіональних та секторних програм розвитку, програм транскордонної співпраці та інструментів «ІСПА» (Ispra) та «САПАРД» (Sapard) на етапі перед вступом до ЄС. Програма «ФАРЕ» підтримувала підготовку вступу Чеської Республіки до Європейського регіонального фонду розвитку (ERDF) та Європейського соціального фонду (ESF), «ІСПА» – до Когезійного фонду (CF), а «САПАРД» – до Європейського фонду гарантування та спрямування у сфері сільського господарства (EAGGF) [4, с. 106–109].

4. У Чеській Республіці здійснювалося законодавче забезпечення інвестиційної привабливості та залучення

іноземних інвесторів до роботи на чеському ринку. Для цього Урядом Чеської Республіки в листопаді 1992 р. під патронатом Міністерства промисловості і торгівлі було засноване Агентство «CzechInvest». Діяльність «CzechInvest» поступово розширювалася, і у даний час вона спрямована на постійне підвищення порівняльних переваг чеської промисловості у світовій економіці. У 2004 р. відбулося об'єднання трьох чеських агентств з підтримки підприємництва, які діяли під егідою Міністерства промисловості і торгівлі ЧР, а саме, Чеського агентства з підтримки іноземних інвестицій «CzechInvest», Чеського агентства з розвитку промисловості «CzechIndustry», та Чеського агентства з розвитку підприємництва. Об'єднання названих структур створювало умови для використання коштів з фондів ЄС згідно з існуючими в Євросоюзі правилами. Основною ідеєю злиття трьох агентств по розвитку було спрощення контактів між державою, підприємцями і ЄС і створення єдиного контактного центру для чеських і іноземних підприємців. Завдяки цьому «CzechInvest» є центральним джерелом інформації, консультаційних послуг і одночасно суб'єктом, що здійснює посередництво при наданні допомоги з фондів ЄС. Для підприємців інформація про можливості одержання підтримки стала більш доступною, сума засобів з фондів ЄС збільшилася, і вся система освоєння інвестицій стала більш прозорою [2, с. 46–52].

5. Послідовне проведення економічних реформ наблизило економіку Чехії до стандартів ЄС. Зокрема, своєчасне проведення секторальних структурних змін у економіці, забезпечило конкурентоспроможність чеської продукції на світових ринках. 80 відсотків чеського експорту спрямовувалось до країн Європейського Союзу. Перед вступом у 2004 року, економіка Чехії на 70 відсотків відповідала середньому рівню країн ЄС [1, с. 123–126].

6. Проведення податкової реформи сприяло розвитку малого та середнього бізнесу. Рівень податків на початку 2004 р. у Чехії був співвідносний з розмірами податків у ЄС [2, с. 46–52].

7. Прозорість ведення бізнесу, відкритість усіх майнових реєстрів, та відкритий доступ до реєстру власників та засновників суб'єктів підприємницької діяльності, створило сприятливий інвестиційний клімат у Чехії. У її економіку до 2012 року надійшло кумулятивно понад 140 млрд. дол. США прямих іноземних інвестицій, що втричі перевищує надходження в Україну. Середня заробітна плата складала понад 1300 дол. США. В Україні тільки зараз прийнято законодавство про відкриття реєстрів, але вони ще до кінця не відкриті. Насамперед, це реєстр власників майна, власників та засновників суб'єктів підприємництва та інші. Це суттєво знижує привабливість іноземних інвесторів до ведення бізнесу в Україні, підриває довіру. Для прикладу, у поточному архіві Торговельно-економічної місії України у Чеській Республіці є переписка до Податкової служби України та Держкомпідприємництва з проханням надати інформацію на звернення чеських підприємців про засновників та власників окремих українських суб'єктів підприємництва на що кожного разу була відповідь – це закрита інформація. Чеські підприємці з непорозумінням сприймали таку інформацію та в подальшому не робили спроби працювати на українському ринку [1, с. 123–126].

8. За допомогою регіональних фондів підтримки з державного бюджету Чехії та Євросоюзу вдалося забезпечити регіональний розвиток і знизити депресивність східних регіонів Чехії [3, с. 40–49].

Отже, після підписання Прем'єр-міністром А. Яценюком та Президентом П. Порошенком політичної і економічної частини Угоди про асоціацію з ЄС, є актуальним урядовими чинниками України застосувати досвід демократичного реформування суспільно-економічних відносин, який з успіхом здійснила Чеська Республіка упродовж десяти років і цим самим забезпечила швидку інтеграцію країни до європейського співтовариства.

Список використаних джерел

1. Корсак Р. В. Концепція європеїзації чеського суспільства [Текст] // Гілея: науковий вісник: Збірник наукових праць. – Київ: ПП «Видавництво «Гілея», 2015. – Вип.97. – С.123–126.
2. Корсак Р. В. Реформування чеського суспільства: досвід євроінтеграції для України [Текст] // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / Редактори–упорядники: В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомя. – Дрогобич: Посвіт, 2015. – Вип.13. – С.46–52.
3. Корсак Р. В. Политическая ситуация в Чешской Республике 2004–2009 гг. / Р. В. Корсак // Современный научный вестник. Серия: Экономические науки. Государственное управление. – Белгород: Руснаучнига, 2013. – №19 (158). – С.40–49.
4. Корсак Р. В. Трансформаційні процеси в Чеській Республіці 1993–1999 рр. / Р. В. Корсак // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. – 2009. – Вип.13. – С.106–109.
5. Матеріали до звіту про роботу Посольства України у Чеській Республіці в частині торговельно-економічного співробітництва у 2003 р. // Справа №21/51 від 25.12.2003 р. – 38 с.

References

1. Korsak R. V. Kontseptsiya yevropeyzatsiyi ches'koho suspil'stva [Tekst] // Hileya: naukovyy visnyk: Zbirnyk naukovykh prats'. – Kyiv: PP «Vydavnytstvo «Hileya», 2015. – Vyp.97. – S.123–126.
2. Korsak R. V. Reformuvannya ches'koho suspil'stva: dosvid yevrointehratsiyi dlya Ukrainy [Tekst] // Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk: mizhvuziv's'kyy zbirnyk naukovykh prats' molodykh vchenykh Drohobyt's'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka / Redaktery–uporyadnyky: V. Il'nyts'kyy, A. Dushnyy, I. Zymomya. – Drohobych: Posvit, 2015. – Vyp.13. – S.46–52.
3. Korsak R. V. Politicheskaya situatsiya v Cheshskoy Respublike 2004–2009 gg. / R. V. Korsak // Sovremennyy nauchnyy vestnik. Seriya: Jekonomicheskie nauki. Gosudarstvennoe upravlenie. – Belgorod: Rusnauchkniga, 2013. – №19 (158). – S.40–49.
4. Korsak R. V. Transformatsiyi protsesy v Ches'kiy Respublitsi 1993–1999 rr. / P. V. Korsak // Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Politolohiya, Sotsiolohiya, Filosofiya. – 2009. – Vyp.13. – S.106–109.
5. Materialy do zvytu pro robotu Posol'stva Ukrainy u Ches'kiy Respublitsi v chastyni torhovel'no–ekonomichnoho spivrobitnytstva u 2003 r. // Sprava №21/51 vid 25.12.2003 r. – 38 s.

Korsak R. V., doctor of historical sciences, professor, Uzhgorod National University, faculty of «Tourism», department of tourism infrastructure and services (Ukraine, Uzhgorod), korsakr@inbox.ua

Reform Czech Republic in the legal, economic and financial spheres: proposals and recommendations of in Ukraine

The article deals democratic development and socio-economic reforms that made the Czech government the late twentieth and early twenty-first century. This transformation of Czech society has provided the country's rapid integration into the European community. A study was made possible through the use of scientific methods of knowledge: analysis, synthesis, systematization, generalization, concrete, historical and dialectical method. In the preferred scientific heritage historical research methods: historical and genetic, historical, comparative, historical and synthetic, historical and diachronic, empirical analysis and more.

Keywords: democracy, Czech Republic, Ukraine, reform, integration, exports, investments.

Корсак Р. В., доктор исторических наук, доцент кафедры туристической инфраструктуры и сервиса, факультет «Туризма», Ужгородский национальный университет (Украина, Ужгород), korsakr@inbox.ru

Реформы Чешской Республики в правовой, экономической и финансовой сферах: предложения и рекомендации применения в Украине

Рассматривается демократическое развитие и социально-экономические реформы, которые совершило чешское Правительство в конце XX и в начале XXI в. Такая трансформация чешского общества обеспечила быструю интеграцию страны в европейское сообщество. Исследование темы стало возможным благодаря использованию общенаучных методов познания: анализа, синтеза, системности, обобщения, конкретности, историзма и диалектического метода. В научном наследии отдают предпочтение историческим методам исследования: историко-генетическому, историко-сравнительному, историко-синтетическому, историко-диахронному, эмпирическому анализу.

Ключевые слова: демократия, Чехия, Украина, реформы, интеграция, экспорт, инвестиции.

* * *

УДК 327(438+477)

Буглай Н. М., кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та археології, Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського (Україна, Миколаїв), buglay@ukr.net

Польша—Україна: ВІДНОСИНИ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА

Висвітлюються характер, зміст, принципи та механізми реалізації українсько-польського співробітництва в контексті стратегічного партнерства. Проаналізовано, що більшість дослідників у теоретико-методологічному сенсі вважають основними складовими стратегічного партнерства національні стратегічні інтереси, цілі та підходи на регіональному і глобальному рівнях, переважним чином у таких сферах співпраці як зовнішньополітична, торговельно-економічна, військова та гуманітарна. У статті визначається, що сьогодні вкрай важливим питанням є наповнення конкретним змістом відносин стратегічного партнерства України та Польщі через реалізацію принципу спільного програмування й проектування. Необхідні також конкретні прагматичні дії з боку України в цьому напрямку.

Ключові слова: Україна, Польща, стратегічне партнерство, двосторонні відносини, сфери співробітництва.

Основним напрямом розвитку українсько-польських двосторонніх зв'язків у період 1995–2005 рр. була їх трансформація на якісно вищий рівень – *стратегічного партнерства*. Ініціатором цього процесу виступала Україна, в контексті декларування стратегічного партнерства, як до РП, так і до інших країн світу. Для зовнішньої політики України з часів набуття незалежності було характерним явищем як декларація стратегічних партнерств, так і позиціонування України в якості лідера центральноєвропейського регіону. В обох випадках об'єктивні політичні реалії міжнародних відносин і декларативні суб'єктивні бажання України не збігалися. Вважаємо дещо романтичними твердження українських істориків про характеристику українсько-польської взаємодії як важливого стабілізуючого чинника для Європи: «За значенням для Центрально-Східної Європи українсько-польський стратегічний альянс можна умовно порівняти з німецько-французьким, який визначив повоєнну історію Західної Європи» [1]. Адже українсько-польський стратегічний альянс при всій його перспективності не був і не є самодостатнім. Очевидним є і те, що лише у рамках повноправного членства в НАТО, Польща може гарантувати власну безпеку і лише виходячи з цілей і завдань НАТО, відповідно її рішень спрямовувати чи розробляти ініціативи у центральноєвропейському регіоні.

Існують певні розбіжності з-поміж вчених – істориків, політологів, міжнародників України (С. Антонюк, Я. Драус, С. Віднянський, А. Киридон, В. Трофимович, Л. Чекаленко [2]) у визначенні дати характеристики українсько-польських відносин як стратегічного партнерства. В більшій мірі датування зводиться до декларації України і визначається як друга половина 1990-х років ХХ століття, чи 1996/1997 роки. З теоретико-методологічної точки зору, на нашу думку, важливою складовою датування біполярних відносин є асиметрія визнання будь-якого історичного факту двома сторонами співпраці, отже реальною датою стратегічного партнерства Польщі та України, принципово на нашу думку, слід вважати 1998 рік.

Стратегічне партнерство, по суті, має довготривалий характер і має комплекс суттєвих принципів і відповідних ознак у різних сферах співробітництва. Цілком вираженою і обґрунтованою є думка доктора наук О. І. Брусиловської, яка характеризує зовнішню політику України до сусідів Центральної Європи, підкреслює: «Україна невинувато часто використовувала поняття «стратегічного» партнерства, як в офіційних документах, так і в усних заявах. На початку нового століття «стратегічних партнерів» нараховувалося вже більше двох десятків. Однак, «стратегічними» слід вважати стосунки між тими країнами, які підтримують одне одного в питаннях ключових інтересів, таких як державний суверенітет та територіальна цілісність [3].

У політико-дипломатичному вимірі у базовому документі України «Основні напрями зовнішньої політики України» від 2 липня 1993 року вже зазначається, що «кожна прикордонна держава є стратегічним партнером України» [4], але реальна практика зовнішньої політики України не відповідала вищезазначеній декларації у 1993 році. Більше того, Україна проголосила стратегічними партнерами дев'ятнадцять країн світу. Як зазначають експерти з питань міжнародних відносин М. Пашков і В. Чалий за значними показниками у ключових для України сферах (економічній, енергетичній, політичній та воєнній) двосторонні відносини з-поміж 19 країн світу, яких Україна проголосила «стратегічними партнерами», лише чотири держави наближаються до рівня стратегічного партнерства: Росія, США, Німеччина та Польща [5].

На нашу думку, питання постає у сутності та характері співробітництва, у відповідності даного українсько-польського співробітництва «стратегічного» характеру за змістом, принципами та механізмом реалізації. Вкрай важливим питанням, на нашу думку, є наповнення конкретним змістом відносин стратегічного партнерства. В цілому погоджуємося із думкою експерта закордонних справ України Бориса Тарасюка, який стверджує: «Оскільки відносини стратегічного партнерства формувалися зовнішньополітичною практикою без відповідної теоретичної бази, то вони не позбавлені суб'єктивізму й заполітизованості». У концептуальному вимірі прагматичний дипломат формулює основні мотиви та принципи відносин стратегічного партнерства:

1) наявність у партнерів подібних інтересів, а в ідеалі – їх збіг;

2) ступінь збігу поглядів і підходів до ключових питань європейської та світової політики, до регіональних та субрегіональних об'єднань;